

KONKURS HISTORYCZNY DLA UCZNIÓW KLAS IV-VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

ETAP SZKOLNY

23 października 2024 r. godz. 9.00

Uczennico/Uczniu:

1. Na rozwiązanie wszystkich zadań masz 90 minut.
2. Pisz długopisem/piórem – dozwolony czarny lub niebieski kolor tuszu.
3. Nie używaj ołówka ani korektora.
4. W zadaniach zamkniętych otocz kółkiem wybraną odpowiedź, a jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie skreśl i otocz kółkiem inną odpowiedź.
5. Pisz czytelnie i zamieszczaj odpowiedzi w miejscu do tego przeznaczonym.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

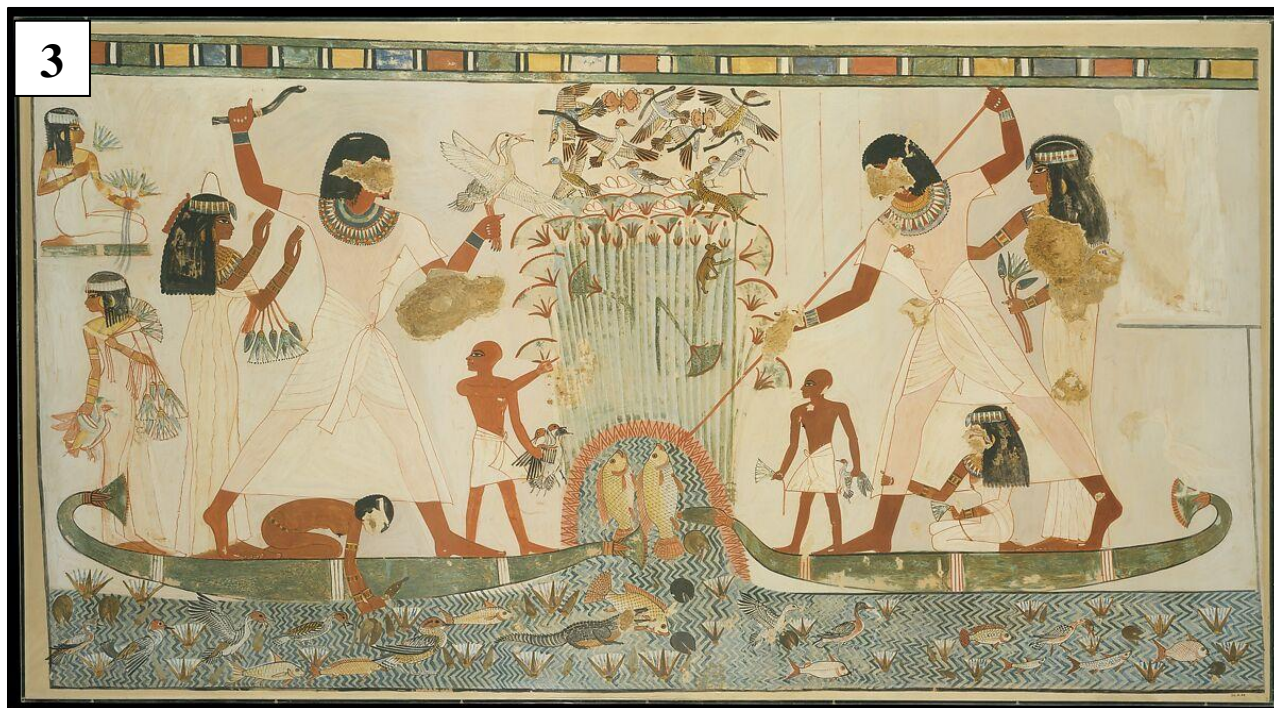
Życzymy powodzenia!

Maksymalna liczba punktów	50	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis Przewodniczącej/-ego		

Tekst i ilustracje do zadania 1.

Miasto leży na wysokiej równinie i tworzy czworobok. A zabudowane było tak porządnie, jak żadne inne ze znanych miast. Naprzód biegnie dookoła niego głęboki i szeroki rów pełen wody, potem idzie szeroki na pięćdziesiąt królewskich łokci, a wysoki na dwadzieścia łokci mur. Dookoła muru było sto bram, a wszystkie ze spiżu. Miasto składa się z dwóch części, bo dzieli je rzeka, która zwie się Eufkrat. Jest pełne trzy- i czteropiętrowych domów, a przecięte jest prostymi ulicami, które biegną równoległe do rzeki, bądź też w poprzek niej. W środku miejsca świątynnego wybudowana jest masywna wieża, a na tej wieży stoi jeszcze jedna wieża, na drugiej znowu trzecia, i tak dalej aż do ośmiu wież.

Na podstawie: Herodot, *Dzieje*, tłum. S. Hamer, Warszawa 1954, s.143.

Na podstawie: [https://archeopasja.pl/2018/11/07/\[...\]-berlin;](https://archeopasja.pl/2018/11/07/[...]-berlin;)
<https://collectionapi.metmuseum.org/api/collection/v1/iif/548437/1158333/main-image;>
[https://\[...\]/artykul/10-miejsc-gdzie-mozemy-zobaczyc-wyjatkowe-\[...\]](https://[...]/artykul/10-miejsc-gdzie-mozemy-zobaczyc-wyjatkowe-[...])

Zadanie 1. (0–3 pkt)

/3

Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Opisane miasto znajdowało się na terenie **1.1.** ____ . Wytwór cywilizacji, o której mowa w tekście, przedstawia ilustracja oznaczona numerem **1.2.** ____ . Autor opisu był **1.3.** ____ .

- 1.1. A. Afryki B. Azji C. Europy
 1.2. A. 1 B. 2 C. 3
 1.3. A. Grekiem B. Rzymianinem C. Egipcjaninem

Zadanie 2. (0–1 pkt)

/1

Oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Dzieło sztuki zaprezentowane na ilustracji oznaczonej cyfrą 1 zostało wykonane techniką mozaiki.	P	F
Cywilizacja, której wytwór oznaczono cyfrą 2, powstała wcześniej niż cywilizacja, której wytwór oznaczono cyfrą 3.	P	F

Mapa i tekst do zadań 3., 4. i 5.

Podboje arabskie w VII–IX w.

<https://mapyonline.gwo.pl>

Arabowie wzbogacili życie Półwyspu w wielu dziedzinach. W rolnictwie wprowadzali tam sprawne nawadnianie i wiele nowych roślin, w tym owoce cytrusowe, bawełnę, trzcinę cukrową i ryż. Prowadzili handel zagraniczny ze Wschodem, a flota handlowa rozwoziła towary po całym Morzu Śródziemnym. Główne rynki zbytu znajdowały się w Afryce Północnej, przede wszystkim w Egipcie, oraz w Konstantynopolu. Wiele słów arabskich używanych w rolnictwie i rzemiośle świadczy o sile arabskich wpływów.

Na podstawie: B. Lewis, *Arabowie w historii*, Warszawa 1995, s. 151–152.

Zadanie 3. (0–1 pkt)

/1

Oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wszystkie wymienione w tekście rynki zbytu, na które trafiały arabskie towary, znajdowały się na terenach podbitych przez Arabów do IX w.	P	F
Na mapie oznaczono miasto, w którym urodził się Mahomet.	P	F

Zadanie 4. (0–1 pkt)

/1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Tekst dotyczy rozwoju rolnictwa na obszarze współczesnej

- A. Francji.
- B. Grecji.
- C. Hiszpanii.
- D. Italii.

Zadanie 5. (0–1 pkt)

/1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Najstynniejszym średniowiecznym władcą oznaczonego na mapie cesarstwa był

- A. Justynian Wielki.
- B. Karol Wielki.
- C. Konstantyn Wielki.
- D. Włodzimierz Wielki.

Tekst i mapy do zadania 6.

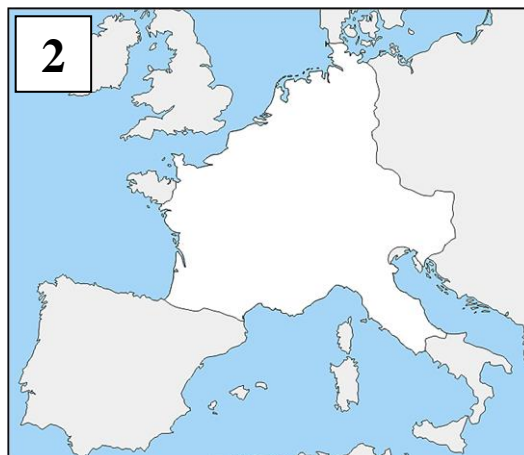
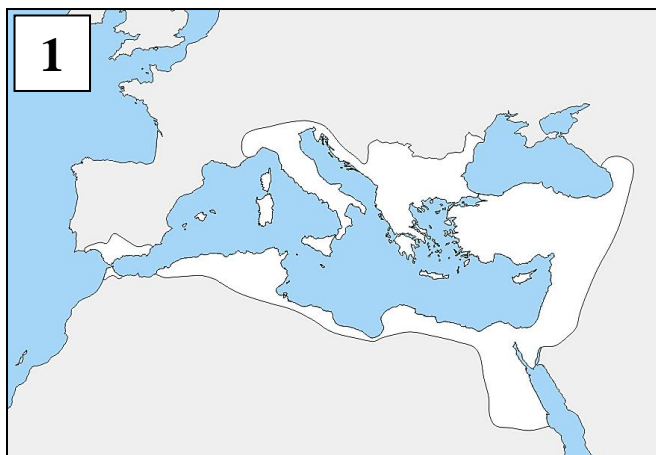
§ 1. Jeśliby kto zabił wolnego Franka albo innego barbarzyńcę, zasądzony zostanie na 8000 denarów, to jest 200 solidów.

§ 2. Jeśliby ktoś rzucił na kogoś czary, a ten uniknął ich działania, sprawca przestępstwa zasądzony będzie na 2500 denarów, to jest 63 solidy.

§ 3. Jeśliby zaś zabił człowieka pozostającego pod opieką królewską lub wolną kobietę, zasądzony będzie na 24 000 denarów, to jest 600 solidów.

§ 7. Jeśli zaś zabiłby Rzymianina płacącego podatek gruntowy, zasądzony będzie na 63 solidy.

Na podstawie: J. Chańko (red.), *Historia. Teksty źródłowe do ustnego egzaminu maturalnego*, Warszawa 1998, s. 19–20.

Na podstawie: https://d-maps.com/carte.php?num_car=5916&lang=en; https://d-maps.com/carte.php?num_car=5938&lang=en; https://d-maps.com/carte.php?num_car=31266&lang=en

Zadanie 6. (0–3 pkt)

/3

Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

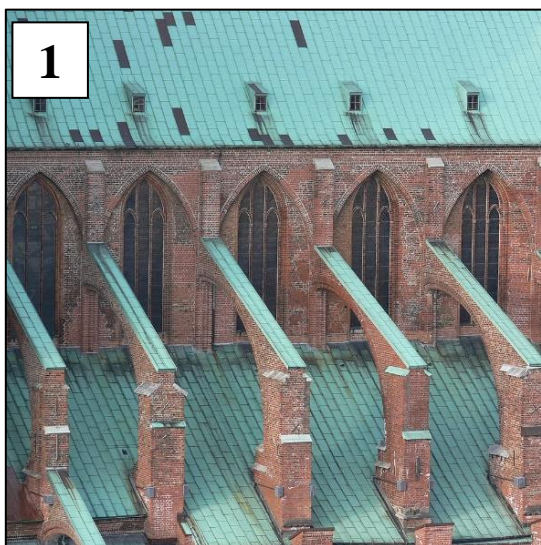
Cytowane prawo obowiązywało w państwie, którego granice zaznaczono na mapie oznaczonej numerem **6.1.**_____. Z tekstu wynika, że za najcenniejsze uważano życie **6.2.**_____. Jednym z władców wspomnianego w tekście plemienia barbarzyńskiego był **6.3.**_____.

- 6.1.** A. 1.
 B. 2.
 C. 3.
- 6.2.** A. barbarzyńcy.
 B. Rzymianina.
 C. wolnej kobiety.
- 6.3.** A. Otton III.
 B. Pepin Krótki.
 C. Wilhelm Zdobywca.

Tekst i ilustracje do zadań 7. i 8.

Założeniem ogólnym tego stylu był pogląd, że architektura powinna odzwierciedlać najlepsze i najbardziej wartościowe składniki życia ludzkiego, a więc przede wszystkim idee. Budowlę wtedy uznawano za dobrą, jeśli wyrażała ludzką wolę połączenia się z Bogiem. Technika śpieszyła tu z pomocą teorii. Przerzucenie ciężaru ścian na filary stworzyło warunki do wznoszenia wielkich, strzelistych budowli. Rytm ostro zarysowanych, strzelistych podpór, wysoko wyciągnięty dach schodzący się pod ostrym kątem, wyakcentowanie wież, długie okna, wszystko to dzięki zastosowaniu łuku łamanego tworzyło sylwetkę dobrze znaną z obszaru całej niemal Europy łacińskiej.

Na podstawie: H. Samsonowicz, *Złota jesień polskiego średniowiecza*, Warszawa 1971, s. 205–206.

[https://www.historiasztuki.com.pl/strony/002-00-09-STYLE-\[...\]}.html](https://www.historiasztuki.com.pl/strony/002-00-09-STYLE-[...]}.html); [https://dominatura.pl/budowac/portal-\[...\]}.html](https://dominatura.pl/budowac/portal-[...]}.html); [https://pl.wiktionary.org/wiki/\[...\]](https://pl.wiktionary.org/wiki/[...])

Zadanie 7. (0–1 pkt)

/1

Oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z tekstu wynika, że w omawianym okresie architektura miała charakter teocentryczny.	P	F
Opisany styl dominował w Europie łacińskiej we wczesnym średniowieczu.	P	F

Zadanie 8. (0–1 pkt)

/1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Elementy stylu architektonicznego opisanego w tekście ukazano na ilustracjach oznaczonych numerami

- A. 1 i 2.
- B. 1 i 3.
- C. 2 i 3.
- D. 2 i 4.

Tekst do zadań 9. i 10.

Bracia żebrzący stali się przede wszystkim specjalistami od nowej formy spowiedzi przy konfesjonale, obowiązkowej dla wszystkich chrześcijan przynajmniej raz w roku na mocy postanowień Soboru Laterańskiego IV w 1215 roku. Była to rewolucja duchowa i psychologiczna, która stworzyła niezwykłą formę dialogu pomiędzy kapłanami a świeckimi, wprowadziła rachunek sumienia. Aby móc stawiać dobre pytania, uwzględniające problemy religijne powstałe na gruncie nowych działań w życiu miejskim i związanej z nimi nowej mentalności, potrzebne były podręczniki dla spowiedników, których autorami w XIII i XIV wieku byli w większości bracia z zakonów żebraczych.

Na podstawie: J. Le Goff, *Długie średniowiecze*, Warszawa 2007, s. 136.

Zadanie 9. (0–1 pkt)

/1

Oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wprowadzony przez Sobór Laterański IV obowiązek nowej formy spowiedzi został uznany także przez prawosławnych.	P	F
Z tekstu wynika, że XIII-wieczni mnisi dążyli do lepszego zrozumienia realiów życia powierzonych ich opiece wiernych.	P	F

Zadanie 10. (0–1 pkt)

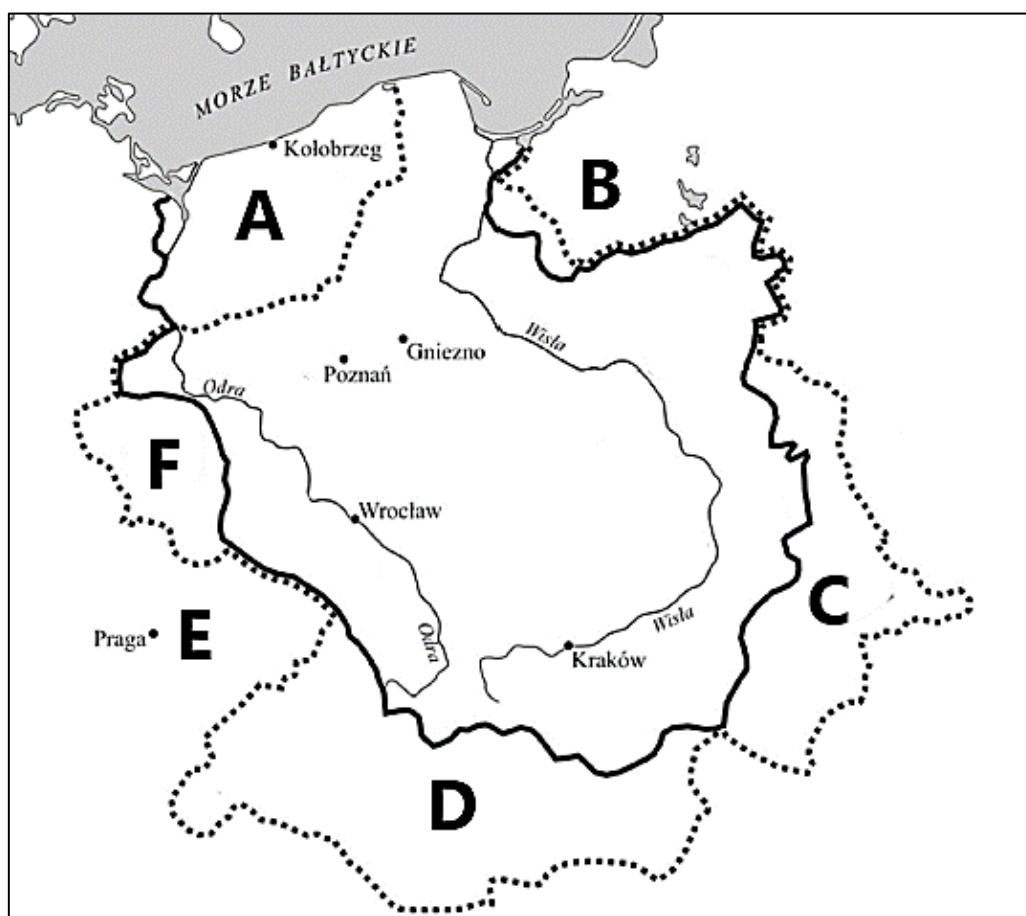
/1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do wspomnianych w tekście zakonów żebraczych zaliczamy

- A. benedyktynów i cystersów.
- B. cystersów i dominikanów.
- C. dominikanów i franciszkanów.
- D. franciszkanów i benedyktynów.

Mapa do zadania 11.

Na podstawie: https://www.egzamin-gimnazjalny.pl/question.php?question_id=2372

Zadanie 11. (0–3 pkt)

/3

Każdemu opisowi przyporządkuj właściwy obszar na mapie. W każdym wierszu tabeli wybierz właściwą literę, którą oznaczono wybrany obszar.

11.1.	Obszar przyłączony do Polski wskutek wyprawy kijowskiej.	A	B	C	D	E	F
11.2.	Obszar, z którego pochodził św. Wojciech.	A	B	C	D	E	F
11.3.	Obszar przyłączony do Polski wskutek pokoju w Budziszynie.	A	B	C	D	E	F

Tekst do zadań 12. i 13.

Ustrój charakteryzował się tym, że państwo było własnością władcy, występującego w roli pana i ojca poddanych. Można stwierdzić, że zarówno państwo, jak i władza monarchy stanowiły ojcowiznę, którą przekazywał swemu następcy lub następcom, dokonując wówczas podziału. Władca był właścicielem wszystkich ziem oraz zasobów naturalnych występujących na terenie jego państwa. Władza monarsza była wspierana przez feudałów.

Na podstawie: M. Kallas, *Historia ustroju Polski X–XX w.*, Warszawa 1999, s. 9, 10, 21, 26.

Zadanie 12. (0–1 pkt)

/1

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. albo 3.

Opisany w tekście ustrój to monarchia

A	patrymonialna,	o czym świadczy fakt	1.	współpracy władcy z feudałami.
			2.	traktowania władcy jako opiekuna poddanych.
B	stanowa,		3.	podziału państwa między następców.

Zadanie 13. (0–1 pkt)

/1

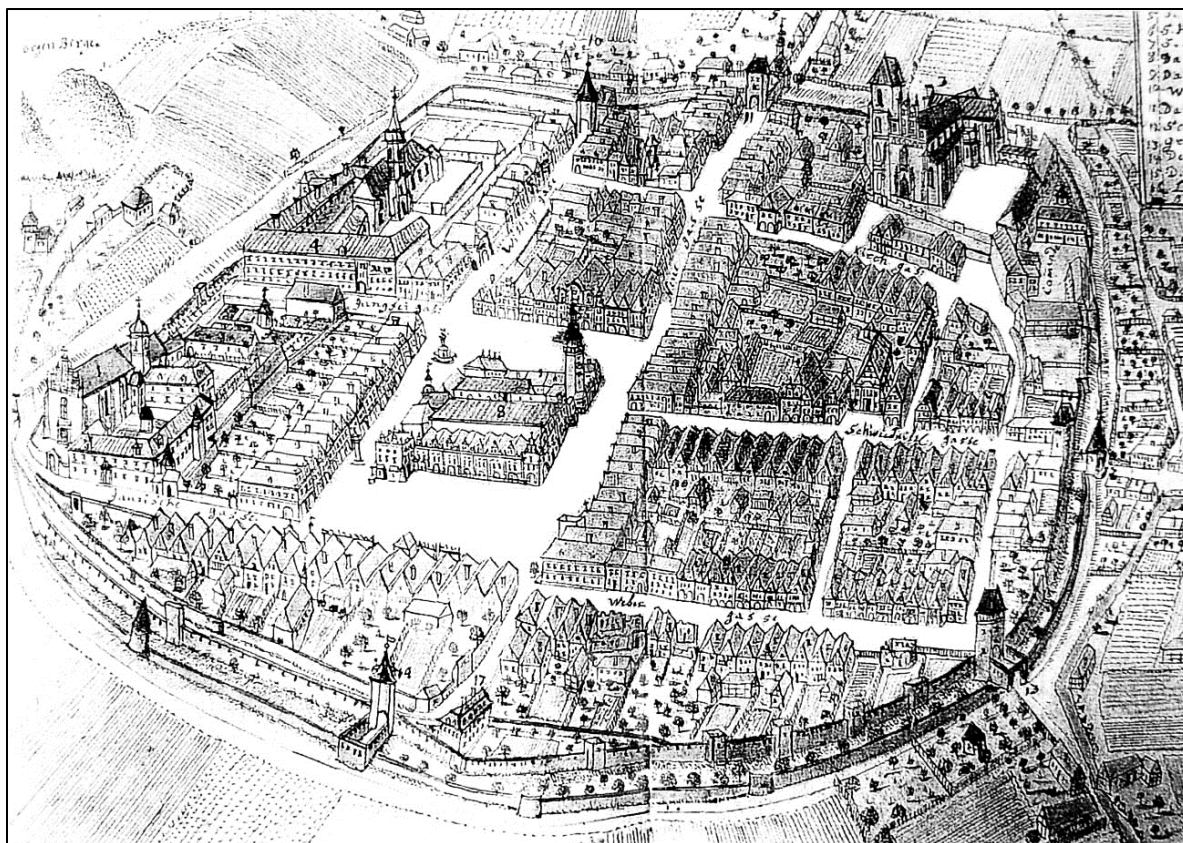
Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Opisany w tekście *ustrój* występował w Polsce w okresie panowania

- A. pierwszych Piastów.
- B. ostatniego z Piastów.
- C. pierwszych Jagiellonów.
- D. ostatniego z Jagiellonów.

Tekst i ilustracja do zadania 14.

W następnym roku po śmierci księcia w bitwie jego małżonka Anna Czeska wydała dokument dotyczący lokacji Strzegomia na prawie niemieckim. Nie wydano na piśmie przywileju nadania prawa niemieckiego, a umowa między zasadźcą i władczynią tej ziemi zawarta została ustnie. Lokacyjny Strzegom kształtował się w dwóch etapach, o czym świadczą słowa dokumentu Bolka I, księcia świdnickiego, z 1297 r., który wysłuchawszy skarg strzegomskich tkaczy-sukienników, nakazał miejscowym mieszczanom, aby uszanowali przywileje, jakie ta grupa wytwórców posiadała od czasów „pierwszej lokacji”.

Na podstawie: R. Czaja (red.), *Atlas historyczny miast polskich*, tom IV, z. 6, Wrocław 2015, s. 9, 48.

Zadanie 14. (0–3 pkt)

/3

Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Cytowany tekst dotyczy dziejów dzielnicy **14.1.**_____ w czasach rozbicia dzielnicowego. Na ilustracji widoczny jest charakterystyczny dla miast lokowanych *na prawie niemieckim* **14.2.**_____. Z chwilą dokonania lokacji miasta wspomniany w tekście *zasadźca* stawał się jego **14.3.**_____.

- 14.1.** A. mazowieckiej
B. pomorskiej
C. śląskiej
- 14.2.** A. kościół katedralny
B. regularny rynek
C. mur obronny
- 14.3.** A. burmistrzem
B. sołtysem
C. wójtem

Teksty do zadań 15. i 16.

Tekst I

Chan Batu część swojego wojska zwrócił przeciw Polsce. Henryk, książę Śląska, Krakowa i Wielkopolski z wieloma tysiącami zbrojnych twardo i odważnie zastępuje im drogę i dzielnie z nimi walczy, nadzieję i ufność pokładając w Boskiej pomocy. Ale z dopustu Boga, który czasem pozwala chłostać swoich za zbrodnie, rzeczony najszlachetniejszy książę Henryk, straciwszy wiele tysięcy ludzi, sam ginie zabity.

Tekst II

Tymczasem dostojny margrabia Hodo, zebrawszy wojsko, napadł z nim na Mieszka, który był wierny cesarzowi i płacił trybut aż po rzekę Wartę. Kiedy starli się z Mieszkim, odnieśli zrazu zwycięstwo, lecz potem brat jego Czcbor zadał im klęskę, kładąc trupem wszystkich najlepszych rycerzy. Cesarz wysłał czym prędzej gońców, nakazując Hodonowi i Mieszkowi, aby pod rygorem utraty jego łaski zachowali pokój.

Tekst III

Całe wojsko królewskie zaśpiewało donośnym głosem ojczystą pieśń: „Bogurodzicę”, a potem wznosząc kopie rzuciło się do walki. Pierwsze jednak poszło do starcia wojsko litewskie na rozkaz księcia Aleksandra. Już podkanclerzy Królestwa Polskiego zniknął z oczu króla, kiedy jeden z pisarzy podszeptał mu, żeby się chwilę zatrzymał i czekał na starcie się w walce tak potężnych wojsk, bo to będzie rzadkie, zaiste, widowisko, którego nigdy później nie miano oglądać.

Tekst IV

Tak ów los, który sprzyjał tylekroć królowi Kazimierzowi i Polakom, okazał się zdradliwy i zmienny, i obyczajem swoim niedługo im świecił pomyślnością. Obóz królewski i wszystkie dobra i tabory do czterech tysięcy wozów wynoszące, na których wielkie znajdowały się bogactwa, nieprzyjaciel opanował, a miasto Chojnice uwolnione zostało od oblężenia. Znakomici panowie i rycerze polscy woleli haniebnie uciekać niżli umrzeć ze sławą.

Na podstawie: *Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 99, 204;
[https://historiezapomniane.blogspot.com/search/label/\[...\]20wg.%20D%C5%82ugosza](https://historiezapomniane.blogspot.com/search/label/[...]20wg.%20D%C5%82ugosza),
[https://wielkahistoria.pl/\[...\]starcie-ktorym-\[...\]powetowali-sobie-kleske-pod-\[...\]](https://wielkahistoria.pl/[...]starcie-ktorym-[...]powetowali-sobie-kleske-pod-[...])

Zadanie 15. (0–2 pkt)

/2

Spośród powyższych tekstów, oznaczonych cyframi I–IV, wybierz tekst dotyczący bitwy chronologicznie pierwszej i chronologicznie ostatniej. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwą cyfrę.

15.1.	Bitwa chronologicznie pierwsza	I	II	III	IV
15.2.	Bitwa chronologicznie ostatnia	I	II	III	IV

Zadanie 16. (0–1 pkt)

/1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Bitwy z wojskami krzyżackim zostały opisane w

- A. tekście I. i tekście II
- B. tekście I i tekście IV.
- C. tekście II i tekście III.
- D. tekście III i tekście IV.

Teksty do zadania 17.

Tekst I

Prawa ogólne i ustawy dotyczą nie pojedynczego człowieka, ale ogółu narodu, przeto na tym walnym sejmie radomskim postanowiliśmy, iż odtąd na potomne czasy nic nowego stanowionym być nie ma przez nas i naszych następców, bez wspólnego zezwolenia senatorów i posłów ziemskich.

Tekst II

My, Jan Olbracht, postanowiliśmy, że mieszczanom i plebejuszom nie wolno dóbr ziemskich kupować, a to dlatego, że oni posiadając takie dobra, zwykli szukać sposobności uwolnienia się od wypraw wojennych.

Tekst III

Władysław, z Bożej łaski król Polski, przyrzekamy najuroczyściej, że żadnego obywatela nie będziemy więzili, ani więzić i karać nie dozwolimy, aż nam albo staroście naszemu przez sędziego wydany zostanie.

Tekst IV

My, Ludwik, chcemy zadowolić się tym tylko, aby corocznie nam i następcom naszym na znak najwyższego panowania i uznania korony Królestwa Polskiego płacono po dwa grosze zwykłej monety z każdego osiadłego i dzierżonego łąnu lub jego części.

Na podstawie: *Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 184, 191, 193, 195.

Zadanie 17. (0–2 pkt)

/2

Spośród powyższych fragmentów tekstów dokumentów, oznaczonych numerami I–IV, wybierz dokument chronologicznie pierwszy i chronologicznie ostatni. W każdym wierszu tabeli zaznacz właściwy numer.

17.1.	Dokument chronologicznie pierwszy	I	II	III	IV
17.2.	Dokument chronologicznie ostatni	I	II	III	IV

Ilustracja i teksty do zadania 18.

Na podstawie: <https://konsolowe.info/2022/11/recenzja-wielkie-wyprawy-komiks>

Tekst I

Przypuszcza się, że przyszedł na świat w roku 1460 w mieście Sines w Portugalii jako syn gubernatora i jego żony, z pochodzenia Angielki. Nie miał łatwego zadania, ponieważ nie dość, że większość poprzednich wypraw w tym kierunku kończyła się tragicznie ze względu na porywisty wiatr wiejący od dziobu, to jego załoga w dużej części składała się z więźniów, dla których wyprawa była formą kary, a nie – z prawdziwych marynarzy.

Tekst II

Urodził się we włoskiej Genui w 1451 r. Jego ulubionymi postaciami byli Marco Polo i Juliusz Cezar. Z morzem związał się już jako nastolatek. Pracował na różnych statkach handlowych, podróżując po Morzu Śródziemnym i zbierając doświadczenie jako marynarz. To tam nauczył się sztuki nawigacji, obsługi żagli i zarządzania załogą. Po wielu wyprawach zdecydował się osiedlić w Lizbonie. Zdecydował się też na organizację wyprawy do Indii.

Tekst III

W wieku 10 lat został osierocony przez rodziców i dwa lata później trafił na dwór królewski jako paź. W wieku 25 lat został wysłany do Indii w ramach ekspedycji, nad którą pieczę sprawował ich ówczesny wicekról. Został niesłusznie oskarżony o prowadzenie nielegalnego handlu z muzułmanami. Król wydalil go z portugalskiej floty, więc podjął decyzję o emigracji do Hiszpanii i zaoferowaniu swojej służby tamtejszym monarchom.

Na podstawie: <https://wielcyodkrywcy.pl>

Zadanie 18. (0–3 pkt)

/3

Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Zaprezentowany fragment komiksu dotyczy dziejów wyprawy odkrywcy, o którym mowa w tekście 18.1.____. Opisywana w komiksie wyprawa została przeprowadzona na zlecenie korony 18.2.____. Wyspa, której odkrycie przedstawiono w komiksie, znajduje się u wybrzeży kontynentu 18.3.____.

18.1. A. I

B. II

C. III

18.2. A. angielskiej

B. hiszpańskiej

C. portugalskiej

18.3. A. azjatyckiego

B. afrykańskiego

C. amerykańskiego

Ilustracja do zadań 19. i 20.

Na podstawie: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/49/% \[...\]jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/49/%20...jpg)

Zadanie 19. (0–1 pkt)

/1

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. albo 3.

Ilustracja przedstawia jedno ze sztandarowych arcydzieł epoki

A	renesansu	o czym świadczy	1.	tematyka religijna.
			2.	bogactwo zdobień i detali.
B	baroku		3.	nawiązanie do kultury antycznej.

Zadanie 20. (0–1 pkt)

/1

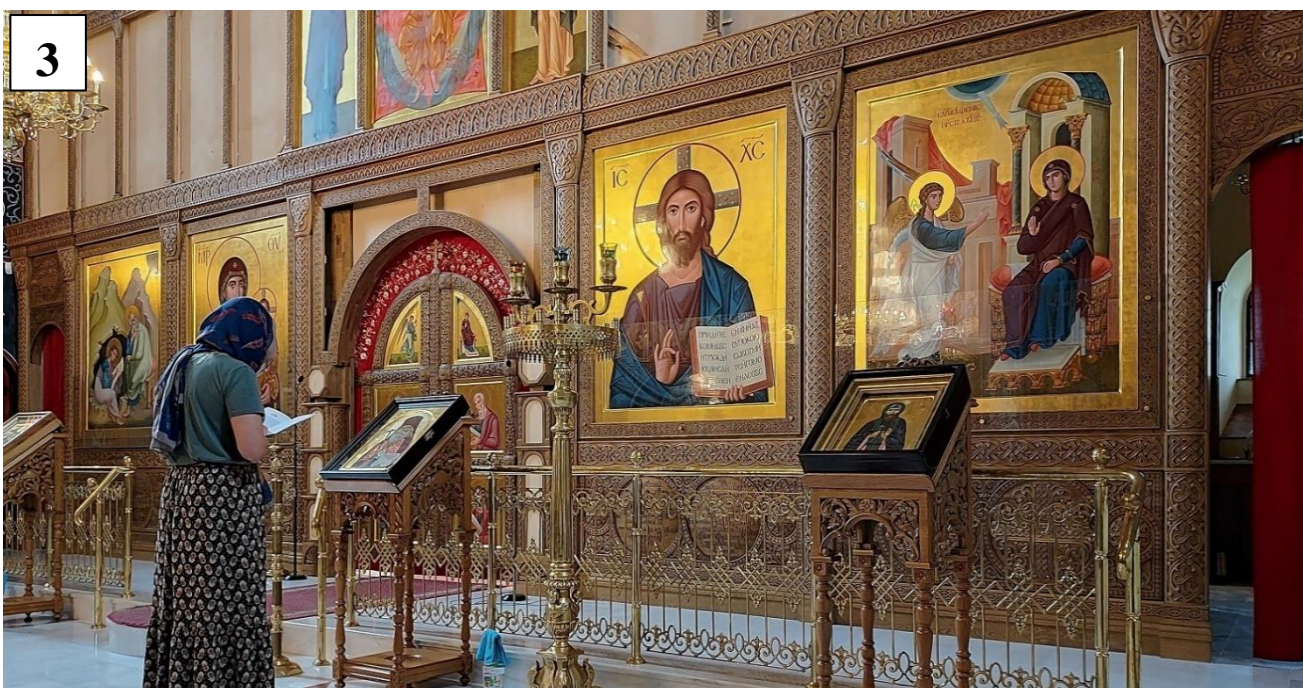
Oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Zaprezentowane malowidło jest przykładem zastosowania perspektywy zbieżnej.	P	F
Autorem przedstawionego fresku jest Michał Anioł.	P	F

Ilustracje i teksty do zadania 21.

1

Na podstawie: [https://zamekw \[...\]pl/wp-content/uploads/2020/03/P3250023.jpg](https://zamekw[...]pl/wp-content/uploads/2020/03/P3250023.jpg)
[https://slowroad.pl/wp-content/uploads/sites/23/2021/04/\[...\]jpg](https://slowroad.pl/wp-content/uploads/sites/23/2021/04/[...]jpg)
[https://polska-org.pl/foto/9658/\[...\]_9658770.jpg](https://polska-org.pl/foto/9658/[...]_9658770.jpg)

Tekst I

Cesarz przyznał luteranom prawo do wybudowania trzech świątyń na podległych mu terytoriach. Jednak zgoda na budowę obwarowana była ograniczeniami: do budowy miały posłużyć wyłącznie materiały nietrwałe (drewno, słoma, glina, piasek), kościoły musiały być wybudowane poza granicami miasta.

Tekst II

Monaster supraski był jednym z najaktywniejszych ośrodków myśli religijnej w XVI w., a pod względem znaczenia drugim, po Kijowsko-Pieczerskiej Ławrze, ośrodkiem monastycznym Kościoła prawosławnego na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Tekst III

Synagoga Wielka w Tykocinie jest drugą co do wielkości synagogą w Polsce, a przy tym też jedną z najstarszych polskich bożnic i jedną z najlepiej zachowanych z tego okresu w całej Europie. Stoi przy Małym Rynku, który stanowił centrum dzielnicy żydowskiej w Tykocinie.

Tekst IV

Wzrok od razu kieruje się na meczet. Opowieść przewodnika to prawdziwa podróż w czasie po zawiłych dziejach polskich Tatarów, a także spora dawka wiedzy o kulturze, tradycjach i obrzędach muzułmańskich. Tuż obok znajduje się cmentarz – mizar.

Na podstawie: [http:// \[...\]pokojuj \[...\].pl/](http://[...]pokojuj [...].pl/); [https:// \[...\]pl/historia; \[...\]htm](https:// [...]pl/historia; [...]htm); [https://slowroad.pl/inspiracje/ \[...\]](https://slowroad.pl/inspiracje/ [...])

Zadanie 21. (0–3 pkt)

/3

Każdej ilustracji przedstawiającej miejsce kultu jednego z wyznań reprezentowanych w Rzeczypospolitej Obojga Narodów przyporządkuj właściwy opis (teksty I–IV). W każdym wierszu tabeli wybierz właściwy numer, którym oznaczono wybrany tekst.

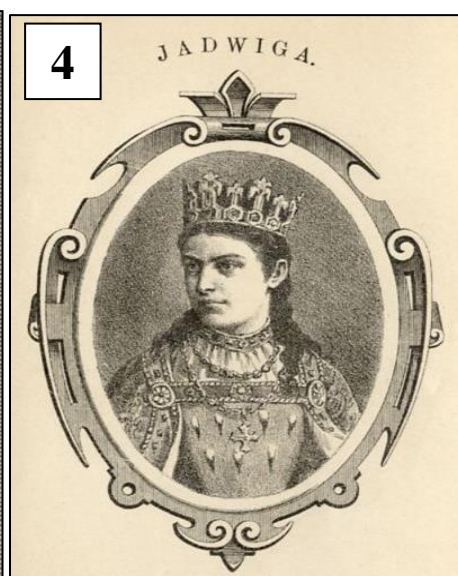
21.1.	Ilustracja 1.	I	II	III	IV
21.2.	Ilustracja 2.	I	II	III	IV
21.3.	Ilustracja 3.	I	II	III	IV

Tekst i ilustracje do zadań 22. i 23.

Polscy nadworni kucharze,
Zamiast gotować na parze,
Smażą tłuste pierogi,
Wielkie jelenie nogi,
Kotlety, krokiety i kluchy,
Aż wszyscy się łapią za brzuchy.
Nie ma zupełnie uroku,
Gdy Polak je za pięciu Włochów.
Pietruszka, marchewka i seler
Od smaku kalorii niewiele.

A pory i kalafiory
Co mają? Same walory!
Sałatę jedz, nie tłusty stek,
Bo mamy szesnasty już wiek.
Małżonek mój, król Zygmunt Stary,
Długo nie dawał mi wiary,
Że smaczne być mogą warzywa,
Bez mięsa je można spożywać.
Aż w końcu powiedział, że warto,
Gdy smakiem uwiódł go karczoch.

Na podstawie: K. Rodowicz, [...]
<https://www.youtube.com/watch?v=3XE6Cnmgbp0>

Na podstawie: [https://www.wilanow-palac.pl/image.php/31347/ \[...\] .jpg](https://www.wilanow-palac.pl/image.php/31347/ [...] .jpg);
[https://www.wilanow-palac.pl/zdrowie_i_niezdrowie_ \[...\] .html](https://www.wilanow-palac.pl/zdrowie_i_niezdrowie_ [...] .html); https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQFuxNtEgyJRZn8mnXcVpNJD1y9Jzq4b3RDehn0_PpGpFfgvj1MZbsryJUZgrM6v6DY5UU&usqp=CAU; [https://poliart.biz/grafika-fotografie-sztuka-nowoczesna/122666- \[...\] .html](https://poliart.biz/grafika-fotografie-sztuka-nowoczesna/122666- [...] .html)

Zadanie 22. (0–1 pkt)

/1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wizerunek królowej, do której postaci nawiązuje zacytowana piosenka, przedstawiono na ilustracji oznaczonej numerem

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

Zadanie 23. (0–1 pkt)

/1

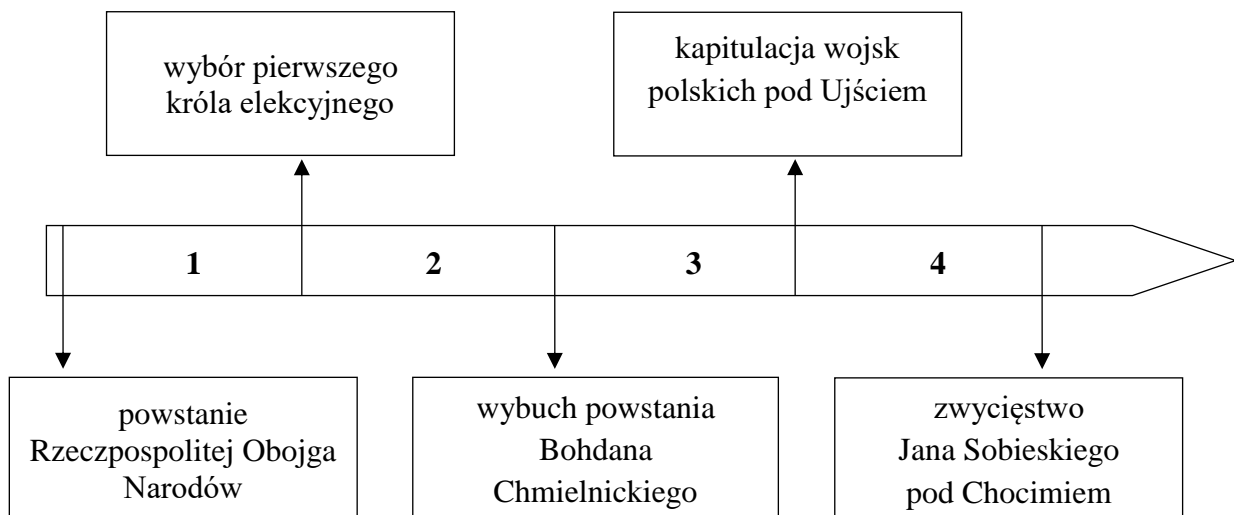
Oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wspomniany w tekście władca stoczył ostatnią w dziejach Polski wojnę z Krzyżakami.	P	F
Wymienione w tekście stulecie było świadkiem twórczości Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego.	P	F

Tekst i taśma chronologiczna do zadań 24. i 25.

We wrześniu armia polska z królem na czele stanęła pod fortyfikacjami Smoleńska, rozpoczynając oblężenie twierdzy. Wówczas król wezwał hetmana Stanisława Żółkiewskiego, któremu powierzył dowództwo nad wojskiem. Zamierzał zdobyć całą Rosję. Latem brat cara Dymitr Szujski wyruszył na pomoc oblężonemu Smoleńskowi. Wówczas król wysłał hetmana Żółkiewskiego, który pokonał go pod Kłuszynem, otwierając drogę na Moskwę.

Na podstawie: L. Podhorodecki, [...] w *Polsce*, Warszawa 1985, s. 130–131.

Zadanie 24. (0–1 pkt)

/1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Opisane w tekście wydarzenia miały miejsce w okresie oznaczonym na taśmie chronologicznej numerem

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

Zadanie 25. (0–3 pkt)

/3

Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Król Polski, o którym mowa w tekście, wychował się w **25.1.**_____. Wspomniany w tekście Stanisław Żółkiewski był hetmanem **25.2.**_____. Opisywane wydarzenia toczyły się w okresie zwanym przez niektórych **25.3.**_____ .

- 25.1.** A. Paryżu.
B. Siedmiogrodzie.
C. Sztokholmie.
- 25.2.** A. kozackim.
B. litewskim.
C. koronnym.
- 25.3.** A. potopem.
B. wielką smutą.
C. Złotym Wiekiem.

Teksty i mapa do zadań 26. i 27.

Tekst I

Cesarz uznawany jest za symbol reform i drogi kraju ku nowoczesności. Władca ten chciał uczynić monarchię nowoczesną, na wzór sąsiedniej centralistycznej monarchii Fryderyka II. Zdecydował się wprowadzić rozwiązania, które reformowały państwo, głównie kładąc nacisk na zmianę położenia chłopów. Chłopi uzyskali prawo tzw. wychodu ze wsi oraz do swobodnego zawierania związków małżeńskich, a ich dzieci – prawo do wolnego wyboru zawodu. Nadto kolejny patent zapewniał chłopom prawo wnoszenia do władz państwowych skarg na dziedziców. Ograniczono także prawo dworu do nakładania kar pieniężnych i stosowania kar chłosty.

Na podstawie: R. Kowalczyk, *Władca wizjoner. Reformy agrarne* [...], „Zeszyty Wiejskie”, z. XXII, 2016, s. 402.

Tekst II

Od chwili objęcia rządów po śmierci kardynała przestrzegał król przez całe życie dwóch zasad. Jedna z nich była wyśmienita, a polegała na tym, by nie mieć już nigdy pierwszego ministra i nie dopuszczać do swej Rady żadnego kardynała, biskupa ani prałata. Druga, daleka od tej trafności, zasadzała się na tym, że umieszczał w Radzie jedynie ludzi miernego stanu, którzy całe swe znaczenie zawdzięczałiby jedynie swemu stanowisku sekretarza stanu, generalnego kontrolera finansów lub ministra, których mógłby traktować i usuwać, jak i kiedy mu się spodoba, a którzy sami przez się nie będąc niczym, spadliby z powrotem w nicość, z której ich wyciągnął.

Na podstawie: J. Feldman, *Europa w okresie* [...], Kraków 1924, s. 5-6.

Tekst III

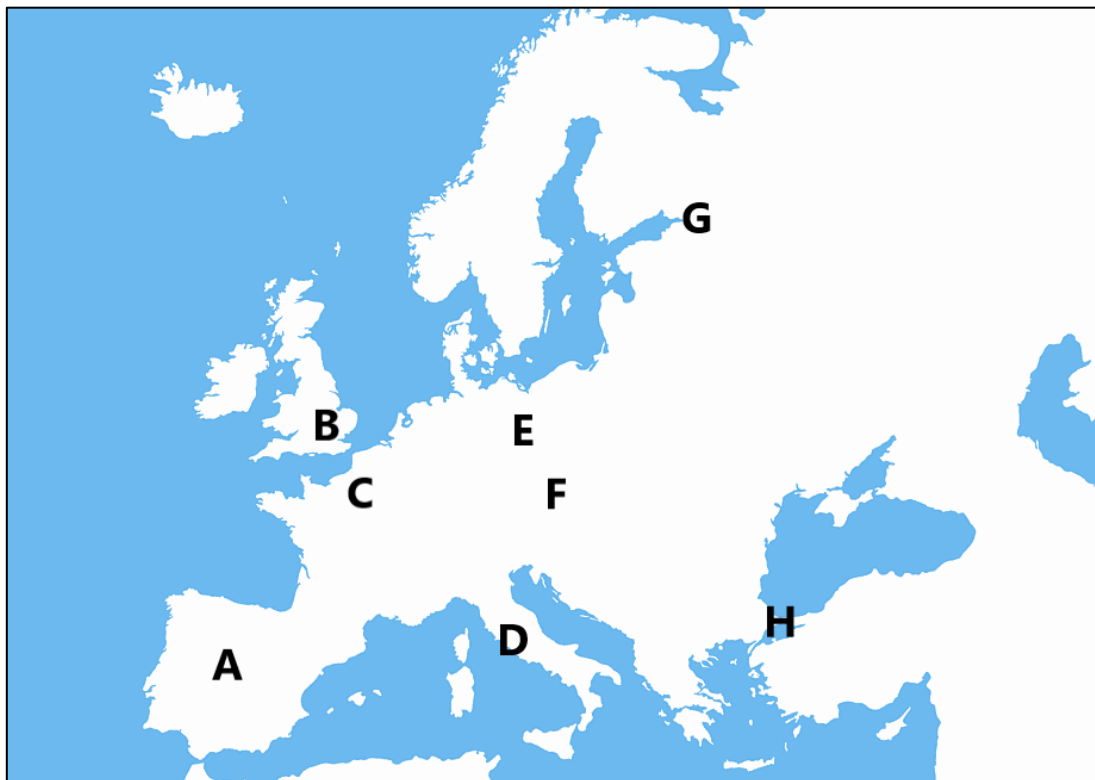
Sukcesy militarne, polityka gospodarcza, wreszcie wyjątkowe zdolności, niewyczerpana energia i szczególnie upór pozwoliły władcy wydobyć kraj z wielowiekowego marazmu i zacofania. Dążąc do konsolidacji państwa, wzmocnienia absolutyzmu, utrzymania stałej armii, a zwłaszcza pragnąc odnieść zwycięstwo w wojnie północnej, po czym utrwalić jej zdobycze, władca konsekwentnie podejmował działania zmierzające do zwiększenia dochodów skarbu. Działo się to głównie poprzez podwyższanie stawek istniejących i wprowadzanie nowych podatków, opłat celnych, powiększanie liczby monopolii, „psucie pieniądza”, zwiększanie areалу dzierżawionych od państwa ziem i częste podnoszenie opłat dzierżawnych.

Na podstawie: A. Gaca, *Reformy skarbowe* [...], „Acta Universitatis Wratislaviensis”, No 3270, PRAWO CCCXI, Wrocław 2010, s. 199.

Tekst IV

W miesiąc po ucieczce Jakuba II, swoje obrady rozpoczęło Zgromadzenie Parlamentarne, uznane 13 lutego – wraz z przyjęciem przez Wilhelma i Marię korony – pełnoprawnym Parlamentem. Tegoż dnia Izba Gmin i Izba Lordów uchwaliły wspólną deklarację praw, przyjętą od razu przez parę monarszą, a podniesioną do rangi ustawy. Stwierdzała ona jednoznacznie, iż obie izby Parlamentu są jedyną i pełnoprawną reprezentacją wszystkich stanów królestwa (w innym miejscu – Narodu). Z tego tytułu są one uprawnione i obowiązane strzec starożytnych praw i wolności poddanych, przede wszystkim przed nadużywaniem prerogatywy królewskiej, jak to miało miejsce za rządów obalonego króla.

Na podstawie: P. Michalik, [...] *a struktura prawna dominium* [...], „Studia Prawno-Ekonomiczne”, t. XCI/1, 2014, s. 114.

Na podstawie: <https://w7.pngwing.com/pngs/452/335/png-transparent-europe-blank-map-europe-s-blue-text-cloud.png>

Zadanie 26. (0–4 pkt)

/4

Każdemu tekstowi (I–IV) przyporządkuj właściwą literę (A–H) oznaczającą na mapie stolicę państwa, którego dany tekst dotyczy. W każdym wierszu tabeli wybierz właściwą literę, którą oznaczono wybraną stolicę.

26.1.	Tekst I	A	B	C	D	E	F	G	H
26.2.	Tekst II	A	B	C	D	E	F	G	H
26.3.	Tekst III	A	B	C	D	E	F	G	H
26.4.	Tekst IV	A	B	C	D	E	F	G	H

Zadanie 27. (0–1 pkt)

/1

Oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wszystkie teksty dotyczą przemian, które dokonały się w Europie w XVI–XVII w.	P	F
Reformy społeczne najmocniej zaakcentowano w tekście III.	P	F

Ilustracja i teksty do zadań 28. i 29.

Na podstawie: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Goldener_Reiter_\[...\]_Germany.JPG](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Goldener_Reiter_[...]_Germany.JPG)

Po 1740 r. dochody wielkich właścicieli ziemskich wzrosły jeszcze bardziej. Eksport zboża przez Gdańsk, który w latach 1700–1719 wynosił średnio 20 tys. łasztów rocznie, zaraz potem w okresie powojennej normalizacji podniósł się do 30 tys., aby w latach 60. wzrosnąć do 50 tys. rocznie, dochodząc w poł. XVIII w. do poziomu mniej więcej 1/2 eksportu z 1. poł.

XVII w. Wzrost zamożności nie dotyczył mieszczan i chłopów, lecz szlachty i magnaterii. Rosła aktywność gospodarza Żydów, którzy w zagraryzowanym społeczeństwie Rzeczypospolitej stanowili swoisty „stan trzeci”, zastępujący mieszczaństwo.

Na podstawie: U. Augustyniak, *Historia Polski 1572–1795*, Warszawa 2008, s. 241.

Zadanie 28. (0–1 pkt)

/1

Oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Pomnik upamiętnia władcę, którego panowanie przypadło na przełom wspomnianych w tekście dwóch stuleci.	P	F
W tekście zostały wymienione wszystkie żyjące wówczas w Rzeczypospolitej stany społeczne.	P	F

Zadanie 29. (0–3 pkt)

/3

Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Stolica niemieckich posiadłości władcy upamiętnionego na pomniku znajdowała się w 29.1._____. W tekście mowa jest o *powojennej normalizacji* po zniszczeniach dokonanych przez 29.2._____. Z tekstu wynika, że stan szlachecki najwyższy poziom dochodów notował w 29.3._____.

- 29.1. A. Berlinie.
B. Dreźnie.
C. Wiedniu.

- 29.2. A. Rosjan i Szwedów.
B. Szwedów i Turków.
C. Turków i Rosjan.

- 29.3. A. I połowie XVII w.
B. I połowie XVIII w.
C. II połowie XVIII w.

Brudnopis